

<
<

HOTĂRÎREA PLENULUI CURȚII SUPREME DE JUSTIȚIE A REPUBLICII MOLDOVA

**Cu privire la practica aplicării de către instanțele de judecată a
unor prevederi ale Legii cu privire la libertatea de exprimare**

nr. 7 din 24.12.2012

Buletinul Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova, 2013, nr.3, pag.4

* * *

Modificată de:

[Hotărîrea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova nr.24 din 16.10.2017](#)

În legătură cu adoptarea Legii cu privire la libertatea de exprimare nr.64 din 23.04.2010, intrată în vigoare la 09.10.2010, a cărei scop este garantarea exercitării dreptului la libera exprimare, precum și un echilibru între asigurarea dreptului la libera exprimare și apărarea onoarei, demnității, reputației profesionale și vieții private și de familie ale persoanei, fiind necesară oferirea unor explicații privind aplicarea prevederilor acestei legi, Plenul Curții Supreme de Justiție în temeiul art.2 lit.d), art.16 lit.c) din Legea cu privire la Curtea Supremă de Justiție și art.17 din Codul de procedură civilă, dă următoarele explicații:

[\[Alineatul modificat prin Hotărîrea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova nr.24 din 16.10.2017\]](#)

1. La judecarea litigiilor cu privire la defăimare și respectul vieții private și de familie, instanțele de judecată vor aplica prevederile art.8, 10 din Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale din 04.11.1950 (Convenția Europeană), art.28, art.32 din Constituția Republicii Moldova, prevederile Legii cu privire la libertatea de exprimare nr.64 din 23.04.2010, art.16 Codul civil, Legii presei nr.243-XIII din 26.10.1994, precum și alte acte normative naționale sau internaționale tangențiale cu materia respectivă. De asemenea, instanțele judecătorești naționale vor lua în considerare, la examinarea cazurilor concrete, jurisprudența CEDO, pentru a oferi interpretarea adecvată unor texte din dreptul intern, în conformitate cu rigorile convenționale.

2. Se va reține că, Legea cu privire la libertatea de exprimare este o lege organică care cuprinde norme juridice speciale. Avînd în vedere că această lege a fost adoptată după adoptarea Codului civil, conținutul art.16 din CC urmează a fi interpretat prin prisma prevederilor legii menționate.

3. Libertatea de exprimare reprezintă unul din fundamentele esențiale ale societății democratice care asigură dezvoltarea ei și autorealizarea fiecărei persoane (*Iladyside către Regatul Unit*, 07.12.1976, §49).

Cu toate acestea, nici libertatea de exprimare și nici apărarea onoarei, demnității, reputației profesionale și vieții private și de familie nu sînt absolute și nu au prioritate una în față alteia.

Potrivit jurisprudenței CEDO, reputația persoanei fizice face parte din dreptul la respectul vieții private (cauza *Petrenco c. Moldovei*, hotărîrea din 30 martie 2010).

Legea cu privire la libertatea de exprimare nu reglementează unele categorii similare de relații.

Din acest motiv se atenționează instanțele judecătorești că, conform art.1 alin.(2) din lege, prevederile legii nu se aplică raporturilor juridice ce țin de obținerea forțată a informațiilor de la autoritățile publice, procedură care este reglementată de Legea privind accesul la informație nr.982-XIV din 11.05.2000, acordarea dreptului la replică concurenților electorali în campania electorală care este reglementat de art.64 alin.(6) din Codul electoral. Însă prevederile legii se

vor aplica în cazul în care dreptul la replică s-a solicitat după finalizarea campaniei electorale. În cazul pretensei încălcări a drepturilor de autor, prevederile legii sînt inaplicabile. Aceste litigii urmează a fi soluționate potrivit legislației cu privire la drepturile de autor și drepturile conexe.

4. Articolul 3 alin.(1) din Legea cu privire la libertatea de exprimare oferă tuturor persoanelor dreptul la libertatea de exprimare.

Un rol special în acest sens îl are presa, care are sarcina de “cîine public de pază” al democrației, libertatea de exprimare a căreia, totodată, este garantată și prin prisma art.4 din Legea cu privire la libertatea de exprimare. Din acest motiv, libertatea de exprimare a mass-media se bucură de garanții suplimentare prevăzute de art.11 alin.(3), art.13 alin.(1), art.28 alin.(2) din lege. Spre exemplu: aliniatul (3) al art.11 din lege stipulează că, dacă persoanele publice și persoanele fizice care exercită funcții publice provoacă ele însele atenția asupra aspectelor din viața lor privată și de familie, mass-media are dreptul să cerceteze aceste aspecte (a se vedea în acest sens hotărîrea CEDO din 18.01.2011 în cauza *MGN Limited c. Regatului Unit*); alin.(1) al art.13 din lege prevede că, mass-media și orice persoană care efectuează o activitate cu caracter jurnalistic de colectare, de primire și de distribuire a informației către public, precum și persoana care colaborează cu acestea, care au obținut informații de la o sursă, au dreptul de a nu dezvălui identitatea sursei sau orice informații care ar putea duce la identificarea sursei; art.28 alin.(1) și (2) enumeră cazurile în care mass-media nu poartă răspundere materială pentru preluarea cu bună-credință a relatărilor false cu privire la fapte și/sau a judecăților de valoare fără substrat factologic suficient, care vizează chestiuni de interes public.

Libertatea la exprimare cuprinde libertatea de a căuta, de a primi și de a comunica fapte și idei. Fiind vorba de o “libertate”, ea nu presupune obligația statului de a oferi informații. Totuși, în cazul în care statul creează instituții publice ale audiovizualului, el este obligat să adopte o legislație care să asigure independența editorială a acestora (*Manole ș. a. c. Moldovei*, hotărîrea din 17 septembrie 2009).

Jurisprudența CEDO a delimitat trei categorii principale de exprimare – politică, artistică și comercială, acordîndu-i cea mai mare importanță protecției exprimării politice, care a fost definită foarte larg, astfel încît să includă discursurile privind toate chestiunile de interes public general. Problemele identificate ca fiind de interes public general includ: examinarea cauzelor în justiție, mediul înconjurător, sănătatea publică, abuzul de putere din partea poliției, cruzimea față de animale, proasta gestionare a patrimoniului public, comportamentul ilegal al procurorilor, corupția funcționarilor de stat și activitățile entităților comerciale puternice (a se vedea *Steel și Moris c. Regatul Unit*, cererea nr.68416/0115 mai 2005 alin.94).

5. Libertatea de exprimare protejează atît conținutul, cît și forma informației exprimate, inclusiv a informației care ofensează, șochează sau deranjează (art.3 alin.(2) din Legea cu privire la libertatea de exprimare).

Dreptul la libertatea de exprimare este aplicabil nu numai în cazul unei informații sau "idei" care sunt primite în mod favorabil sau privite ca inofensive sau ca o chestiune de indiferență, dar și al celei care ofensează, șochează sau deranjează Statul sau orice parte a comunității. Adîitional, libertatea jurnalistică mai acoperă și posibilele recurgeri la exagerări sau chiar provocări (Hotărîrea CEDO din 24.02.1997 în cazul *De Haes and Gijssels c. Belgiei*, §47). Atunci cînd persoana dorește să răspîndească o informație, Statul nu poate dicta sau critica forma în care această informație este răspîndită.

Instanțele de judecată urmează să țină cont de faptul că, art.4 din Legea cu privire la libertatea de exprimare prevede aspectele specifice ale libertății de exprimare a mass-media. Sarcina mass-media este de a informa publicul despre informațiile de interes public. În procesul de acumulare și răspîndire a informației, ea trebuie să respecte obligațiile profesionale. Acestea sînt stabilite în Codul deontologic al jurnalistului din Republica Moldova, semnat în redacție nouă la 7 iunie 2011. Informația răspîndită de mass-media poate conține exagerări și chiar provocări, însă trebuie să fie suficient de exactă pentru a nu dezinforma. Nu constituie dezinformare inexactitatea care nu schimbă esența faptelor (ex. Jurnalistul a relatat despre o

sustragere. Persoana vizată în articol nu contestă faptul sustragerii, însă pretinde că pretinsa mărime a sustragerii a fost indicată incorect).

Totodată, la soluționarea cauzelor, e necesar a se ține cont de faptul că, în sensul art.10 §2 din Convenția Europeană, art.32 alin.(2) al Constituției RM și a art.3 alin.(3) din Legea cu privire la libertatea de exprimare, exercitarea acestor libertăți poate fi supusă unor formalități, condiții, restrângeri sau sancțiuni prevăzute de lege, care constituie măsuri necesare, într-o societate democratică, pentru securitatea națională, integritatea teritorială sau siguranța publică, apărarea ordinii publice și prevenirea infracțiunilor, protecția sănătății sau a moralei, protecția reputației sau a drepturilor altora, pentru a împiedica divulgarea de informații confidențiale sau pentru a garanta autoritatea și imparțialitatea puterii judecătorești.

Sunt interzise și pedepsite prin lege contestarea și defăimarea statului și a poporului său, îndemnul la război de agresiune, la ură națională, rasială sau religioasă, incitarea la discriminare, la separatism teritorial, la violență publică, precum și alte manifestări ce atentează la regimul constituțional.

Aliniatul (3) al art.3 din Legea cu privire la libertatea de exprimare, prevede 3 condiții pentru restrângerea libertății de exprimare: restrângerea să fie prevăzută de lege, să urmărească unul sau mai multe din scopurile indicate în acest aliniat și să fie “necesară într-o societate democratică”. Acestea urmează să fie interpretate în lumina jurisprudenței CEDO.

Se va reține că, restricțiile enumerate trebuie să fie interpretate în mod restrâns, iar necesitatea lor trebuie să fie motivată convingător, pe lângă faptul că acestea trebuie să fie legale și să urmărească un scop legitim. Or, orice hotărâre judecătorească sau act care limitează libertatea de exprimare trebuie să conțină motive suficient de clare de ce o asemenea restrângere este necesară (de exemplu, CEDO, prin hotărârea din 19.02.1998 pronunțată în cauza *Bowman c. Regatul Marii Britanii și al Irlandei de Nord*, a apreciat că restricția prevăzută într-o lege britanică, conform căreia reclamanta trebuia să depună o sumă de 500 de lire în calitate de garanție, pentru a dispune de posibilitatea distribuirii de broșuri electorale, constituie o măsură disproporționată în raport cu sintagma “necesară într-o societate democratică”).

Această proporționalitate implică punerea în balanța de apreciere, pe de o parte, a interesului public protejat și, pe de altă parte, a dreptului la libera exprimare într-o societate democratică.

6. Conform art.34 din Constituția RM, art.4 din Legea cu privire la libertatea de exprimare și Legii presei din 26.10.1994, libertatea presei este o componentă esențială a libertății de exprimare și de informare. Presa are un rol preeminent în informarea publicului asupra problemelor de interes public și trebuie să aibă o anume libertate de decizie atunci când comentează unele chestiuni de interes politic sau public.

Cele expuse se referă și la chestiunile funcționării justiției, instituție care este esențială pentru orice societate democratică. Presa este unul din mijloacele, prin care societatea, opinia publică pot verifica dacă judecătorii își îndeplinesc obligațiunile, pentru îndeplinirea cărora au fost învestiți, într-un mod corespunzător scopului și responsabilităților.

Deși limitele criticii acceptabile la adresa personalităților politice și a persoanelor care ocupă funcții publice sînt mai largi decît pentru persoanele particulare, în privința judecătorilor gradul de toleranță este mai redus. Ei pot fi criticați, însă critica gratuită nu este tolerabilă din motivul rolului special pe care îl are justiția în societate și încrederea de care trebuie să beneficieze aceasta în ochii publicului pentru a-și putea îndeplini cu succes obligațiile.

În acest context, în cauza *Prager și Oberschlis*, hotărârea din aprilie 1995, Curtea Europeană a conchis că, condamnarea unui jurnalist pentru defăimarea unui judecător, în urma publicării comentariilor critice, nu constituia o încălcare a art.10 din Convenția Europeană. În pofida “rolului iminent” jucat de presă într-un stat de drept, aceasta trebuie să respecte anumite limite. Criticele foarte severe împotriva integrității personale și profesionale ale magistratului, pe care le-a exprimat reclamantul, erau lipsite de bună-credință și nu respectau regulile eticii jurnalistice. În asemenea condiții, Curtea a considerat că sancțiunea aplicată nu a fost

disproporționată protecției reputației altei persoane și apărării autorității puterii judiciare. Situație similară și în cauza *Barfod c. Danemaricii* (cererea nr.11508/85, 22 februarie 1989).

[Pct.6 modificat prin [Hotărîrea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova nr.24 din 16.10.2017](#)]

7. Se va reține că, Legea cu privire la libertatea de exprimare și art.10 al Convenției nu garantează o libertate de exprimare nelimitată chiar și în ceea ce privește relațiile presei cu privire la interes public deosebit. Exercițarea acestei libertăți presupune obligații și responsabilități, care, conform par.2 al art.10 din Convenție, se aplică presei. Aceste obligații și responsabilități pot avea însemnătate cînd există o întrebare cu privire la atacul asupra reputației unor persoane private și subminarea drepturilor altor persoane (Hotărîrea CEDO din 27.03.1996 pe cauza *Godwin c. United and Kingdom*).

Potrivit art.34 alin.(4) din Constituție, mijloacele de informare în masă, publice sau private, sînt obligate să asigure informarea corectă a opiniei publice.

Totodată, art.5 alin.(1) din Legea cu privire la libertatea de exprimare garantează independența editorială a mass-mediei publice sau private și interzice cenzura în cadrul acestora. Aliniatul (3) al acestui articol interzice crearea de autorități publice pentru controlul prealabil al informației care urmează a fi răspîndită de mass-media. El nu interzice însă crearea în cadrul mass-media a unităților responsabile pentru respectarea eticii și tehnicii jurnalistice.

Nu va constitui cenzură obligația impusă prin hotărîre judecătorească de a răspîndi o informație (ex. publicarea unei dezmințiri), cît și interdicția impusă în temeiul art.22 alin.(3) lit.a) din Legea cu privire la libertatea de exprimare, și nici obligația impusă prin lege de a răspîndi o anumită informație (ex. difuzarea anunșurilor prevăzute de art.17 al Codului audiovizualului).

8. Articolul 6 din Legea privind libertatea de exprimare prevede libertatea publicului de a fi informat.

Aliniatul (1) al acestui articol consacră dreptul persoanei de a primi informațiile răspîndite de mass-media. Însă, acest drept nu poate fi interpretat ca obligație a mass-mediei de a transmite publicului sau persoanei o anumită informație sau un anumit tip de informații solicitat de persoană.

Cu toate că apărarea onoarei, a demnității și reputației profesionale sunt valori protejate de lege, totuși în sensul alin.(2) al articolului dat, acest fapt nu înseamnă că ele din start prevalează asupra libertății publicului de a primi informații de interes public. Norma respectivă urmează a fi interpretată prin prisma tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte, inclusiv art.10 al Convenției Europene. În fiecare caz concret, soluția urmează a fi luată în modul stabilit de art.3 alin.(4) din Legea cu privire la libertatea de exprimare.

Confiscarea tirajului sau lichidarea instituției mass-media în cauză pot fi, ca măsuri extreme, dispuse printr-o hotărîre judecătorească. Însă aceste măsuri trebuie dictate de securitatea națională, integritatea teritorială sau siguranța publică ori pentru a împiedica divulgarea informațiilor ce constituie secret de stat. Autorizarea acestor măsuri pentru protejarea celorlalte scopuri legitime enumerate în art.3 alin.(3) din lege nu se admite. Faptul că securitatea națională este afectată nu înseamnă că confiscarea tirajului sau lichidarea instituției mass-media pot fi dispuse automat. Măsura trebuie să fie strict “necesară într-o societate democratică”, adică justificat convingător faptul că pericolul nu putea fi înlăturat, în mod rezonabil, prin alte măsuri. În cauza *Kommersant Moldovi c. Moldovei*, hotărîrea din 9 ianuarie 2007, CEDO a constatat că, deși articolele publicate în ziar nu plăceau executivului, lichidarea ziarului a fost contrară art.10 CEDO, pe motiv că “instanțele de judecată nu au specificat care elemente din articolele reclamantului au fost problematice și în ce mod ele au periclitat securitatea națională și integritatea teritorială ale statului sau au defăimat Președintele și statul. De fapt, instanțele de judecată au evitat orice discuție cu privire la necesitatea ingerinței”.

9. Articolul 7 din Legea cu privire la libertatea de exprimare, are o denumire asemănătoare cu cea a art.16 din Codul civil și urmărește scopul de a nuanța și a detalia prevederile acestuia.

Aliniatul (1) al articolului 7 din această lege clarifică sfera de aplicare a lui, și anume că, orice persoană are dreptul la apărarea onoarei, demnității și reputației sale profesionale lezate prin răspîndirea relatărilor false cu privire la fapte, a judecăților de valoare fără substrat factologic suficient sau prin injurie.

Instanțele judecătorești urmează să dea o apreciere corectă noțiunilor de onoare, demnitate și reputație profesională.

Onoarea reprezintă aprecierea pozitivă care reflectă calitatea persoanei în conștiința socială.

Demnitatea reprezintă autoaprecierea persoanei întemeiată pe aprecierea societății.

Reputația profesională reprezintă reflectarea calităților profesionale ale persoanei în conștiința socială, însoțită de aprecierea pozitivă a societății.

Deosebirea dintre “onoare” și “demnitate” constă în faptul că onoarea este o trăsătură socială obiectivă, iar la demnitate se studiază momentul subiectiv, autoaprecierea.

La fel, instanțele de judecată urmează să dea o apreciere corectă termenilor și expresiilor utilizate în Legea privind libertatea de exprimare, cu semnificațiile stabilite în art.2 din lege, ca: *defăimare; răspîndire a informației; informație; fapt, judecată de valoare; judecată de valoare fără substrat factologic suficient; injurie; cenzură; informație despre viața privată și de familie; interes public; persoană care exercită funcții publice; persoană publică; document al autorității publice; comunicat al autorității publice; mass-media; investigație jurnalistică, rectificare; dezmințire; replică; scuze; discurs care incită la ură.*

10. Se menționează că prevederile art.7 din Legea cu privire la libertatea de exprimare diferențiază 3 tipuri de lezare a onoarei, demnității sau reputației profesionale:

- răspîndirea relatărilor false cu privire la fapte;
- răspîndirea judecăților de valoare fără substrat factologic suficient;
- injuria.

La judecarea acestor categorii de pricini, instanțele de judecată trebuie să țină cont de specificul noțiunii de “judecată de valoare”, care prezumă că persoana nu poartă răspundere pentru părerea expusă în privința unor evenimente, circumstanțe etc., veridicitatea cărora este imposibil de a se demonstra. Respectiv urmează de făcut o distincție clară între fapte și judecăți de valoare.

Conform art.2 din Legea cu privire la libertatea de exprimare, *judecata de valoare* este definită ca o opinie, un comentariu, o teorie sau o idee care reflectă atitudinea față de un fapt, a cărei veridicitate este imposibil de dovedit.

Fapt – eveniment, proces sau fenomen care a avut sau are loc în condiții concrete de loc și timp și a cărui veridicitate poate fi dovedită.

Judecată de valoare fără substrat factologic suficient – judecată de valoare care se bazează pe fapte care nu au avut loc sau pe fapte care au avut loc, dar a căror expunere este denaturată pînă la falsitate.

Cerința de a dovedi veridicitatea judecăților de valoare este imposibil de a fi îndeplinită, deoarece adevărul afirmațiilor ce constituie judecăți de valoare nu poate fi dovedit, iar invocarea probei verității în acest caz ar constitui o încălcare a libertății de exprimare, parte fundamentală a dreptului asigurat de art.10 din Convenția Europeană (pct.61 din Hotărîrea CEDO din 21.12.2004 - cazul *Busuioc c. Moldovei*, cazul *Jerusalem c. Austriei* nr.26958/95, pct.42).

Totodată, chiar și atunci cînd o declarație constituie o judecată de valoare, proporționalitatea unei imixțiuni poate depinde de faptul dacă există o bază faptică suficientă pentru declarația respectivă, deoarece chiar și o judecată de valoare, cu o bază faptică care s-o sprijine, poate fi excesivă (Hotărîrea CEDO din 01.07.1997 pronunțată în cazul *Obershlik c. Austriei*).

Instanțele urmează să țină cont și de tonul echilibrat al informației difuzate în presă sau în altă modalitate, limbajul moderat utilizat, de convingerea că informația a fost difuzată cu bună-credință și în concordanță cu principiile jurnalismului ce implică responsabilități (Hotărîrea

CEDO din 23.10.2007, cazul *Flux și Samson c. Moldovei*; Hotărîrea CEDO din 11.10.2005, cazul *Savițchi c. Moldovei*).

Restabilirea persoanei în drepturi se va face doar dacă s-a constatat că informația este falsă.

Caracterul defăimător al informației nu se prezumă. Acest fapt trebuie de dovedit de reclamant conform prevederilor art.24 alin.(1) lit.b) din lege. De regulă, defăimătoare sînt considerate acele informații care relatează despre încălcarea legilor și a normelor de conviețuire (normele morale), și astfel fac ca persoana să fie condamnată moral de opinia publică sau de unii indivizi în particular. Legislatorul nu concretizează care sînt informațiile defăimătoare.

La determinarea caracterului defăimător al informației, instanțele vor ține cont că, unele informații pot fi calificate atît ca defăimătoare, cît și lipsite de acest caracter, în funcție de modul de percepere, de aprecierea subiectivă, de situația concretă, de context, de persoanele în rîndul cărora este răspîndită informația.

“Defăimarea” este un fenomen relativ, stabilirea acesteia necesită o examinare minuțioasă, analiza riguroasă a argumentelor părților. În cazul existenței unor dubii rezonabile cu privire la caracterul defăimător al informației, situația se va interpreta împotriva restricționării libertății de exprimare conform art.25 alin.(6) din lege.

11. Răspunderea juridică pentru răspîndirea relatărilor false cu privire la fapte se poate exercita prin două mijloace: rectificarea sau dezmințirea informației; repararea prejudiciului moral și material cauzat.

Articolul 26 din Legea cu privire la libertatea de exprimare se referă la “dezmințire” ca cea mai importantă formă de restabilire a dreptului lezat, însă instanțele urmează să facă distincție între dezmințire, replică, rectificare și exprimarea scuzelor, excepție fac doar situațiile stipulate la art.28 alin.(1) din această lege.

Răspunderea juridică va fi dispusă doar în cazul în care informația răspîndită cumulează toate cele trei condiții enumerate în alin.(2) al art.7 din Legea cu privire la libertatea de exprimare, și anume: dacă informația este falsă, este defăimătoare și permite identificarea persoanei vizate de informație.

Prin prisma art.2 din lege, *dezmințirea* este definită ca o infirmare a relatărilor defăimătoare cu privire la fapte care nu corespund realității, iar *rectificarea* ca o corectare benevolă, din proprie inițiativă sau la cerere, a faptelor care au fost prezentate greșit.

Avînd în vedere că rectificarea poate fi efectuată doar benevol și doar pînă la admiterea acțiunii, ea nu poate fi dispusă de judecător prin hotărîre. Prin hotărîre se va dispune doar dezmințirea informației. La stabilirea prejudiciului material vor fi aplicate prevederile Codului civil, iar la compensarea prejudiciului moral se vor aplica prevederile art.29 din Legea cu privire la libertatea de exprimare. În cazul în care, după finalizarea examinării cauzei de către prima instanță, va persista un dubiu rezonabil cu privire la existența și cuantumul prejudiciului moral, instanța de judecată va acorda o compensație în mărime de un leu reieșind din prevederile art.25 din lege.

Persoana lezată poate solicita compensarea prejudiciului moral fără solicitarea de a fi făcută o dezmințire sau rectificare. Însă în cererea de chemare în judecată trebuie să fie indicată informația lezantă, iar instanța de judecată urmează să stabilească dacă sînt întrunite condițiile specificate în alin.(2) al art.7 din lege.

12. În jurisprudența CEDO “judecățile de valoare fără substrat factologic suficient” mai sînt numite “opinii excesive”. Judecățile de valoare pot fi prețioase, fără valoare sau negative, întemeiate sau neîntemeiate, convingătoare sau discutabile, progresiste sau reacționare etc. Acestea nu pot fi dezmințite prin hotărîrea judecății. Ele pot fi dezbătute prin polemică, adică răspuns (replică, comentariu).

Regimul juridic de restabilire a drepturilor lezate în cazul opiniilor excesive este similar celui din cazul relatărilor de fapte false, cu singura diferență că în acest caz se adaugă opțiunea publicării unei replici, pentru cazul în care persoana lezată va considera că nu rectificarea, nu dezmințirea, ci anume o replică îi va restabili cel mai adecvat drepturile lezate. În cadrul

acordării dreptului la replică, nu va fi dispusă dezmințirea. Regulile cu privire la efectuarea replicii sînt stabilite în art.27 din Legea cu privire la libertatea de exprimare.

13. Condițiile în care poate fi angajată răspunderea juridică pentru injurie sînt prevăzute de alin.(6) al art.7 din Legea cu privire la libertatea de exprimare. Termenul *injurie* este definit ca o exprimare verbală, scrisă sau nonverbală care ofensează intenționat persoana și care contravine normelor de conduită general acceptate într-o societate democratică (art.2 din lege).

Injuria nu poate fi “reparată” prin dezmințire, rectificare sau replică, deoarece acest lucru fie ar fi imoral (în cadrul replicii), fie este absurd (în cazul dezmințirii). De aceea singura formă nepecuniară de restabilire a dreptului lezat este exprimarea scuzelor. Cazurile prevăzute la art.7 alin.(7) și art.33 alin.(2) din lege sînt unicele cazuri cînd scuzele pot fi cerute în baza unei norme juridice, or, în celelalte cazuri de defăimare – prin informații false sau opinii excesive – din punct de vedere juridic scuzele nu pot fi cerute și acordate. Ele mai pot fi făcute benevol, dar acest fapt ține de dimensiunea morală a persoanei.

Aliniatul (8) al art.7 din Legea cu privire la libertatea de exprimare prevede că, nimeni nu poate fi tras la răspundere pentru stilul umoristic și satiric dacă prin folosirea acestuia nu se induce în eroare publicul în privința faptelor. Genul umoristic și satiric permite un grad mai ridicat de exagerare și chiar provocare. Mai mult, a provoca și a suscita agitație este chiar esența satirei. Astfel sunt protejați autorii și răspînditorii caricaturilor, ai parodiilor. Însă protecția există atîta timp cît publicul nu este dus în eroare cu privire la fapte. Există caricaturi, satire care nu sunt admisibile într-un stat democratic nu din cauză că ele defăimează sau induc în eroare, ci pentru că mesajul lor este distrugător și se regăsește în alte acțiuni condamnabile. De exemplu, în cauza *Leroy c. Franței*, hotărîre din 2 octombrie 2008, CEDO a examinat un desen ce se referea la evenimentele din 11 septembrie 2001 în Statele Unite ale Americii, cînd au avut loc actele teroriste, îndreptate contra turnurilor gemene ale Centrului Mondial al Comerțului. Astfel, la două zile de la atentat, se publică un desen ce simbolizează atentatul (patru imobile de mare înălțime ce se prăbușea într-un nor de praf după ce au fost străbătute de două avioane). Desenul era însoțit de un text, ce reprezenta o parafrază a unui slogan publicitar al unei vestite mărci comerciale, “Noi toți am visat la aceasta... Hamas a făcut-o”. În Franța, desenatorul a fost sancționat pentru complicitate la apologia terorismului, iar CEDO a considerat acțiunea pertinentă pentru că intențiile reclamantului erau străine persecutării, iar termenii utilizați arătau că reclamantul judeca favorabil violența îndreptată contra miilor de oameni simpli.

14. Se menționează că, există o categorie de relații care se bucură de imunitate în raport cu procesele de defăimare. Acest lucru se explică prin necesitatea ca, în anumite circumstanțe, unele persoane să aibă un discurs absolut liber. Articolul 8 din Legea cu privire la libertatea de exprimare, enumeră exhaustiv aceste categorii de relații, și anume, nu va putea fi intentată o acțiune de defăimare pentru declarația făcută de către Președintele Republicii Moldova și deputații în Parlament în exercitarea mandatului; de către participanții la proces, inclusiv martorii, organul de urmărire penală sau instanța de judecată, în cadrul urmăririi penale sau al unui proces judiciar; în cererile, scrisorile sau plîngerile cu privire la încălcarea drepturilor și a intereselor legitime, expediate autorităților publice pentru examinare. Imunități similare sînt prevăzute și de art.71 al Constituției.

Președintelui Republicii Moldova și deputaților în Parlamentul Republicii Moldova le este acordată imunitate în cauzele privind defăimarea. Însă imunitatea se referă doar la discursurile ce țin de exercitarea mandatelor. Prin “exercitarea mandatului” urmează a fi înțeleasă exercitarea atribuțiilor funcționale, și nu durata mandatului pentru care au fost aleși (a se vedea în acest sens hotărîrea Curții Constituționale nr.8 din 16 februarie 1999). Deși uneori este greu de a distinge cînd defăimarea nu este făcută în exercitarea mandatului, contextul, conținutul, scopul și momentul în care este făcută declarația vor ușura această sarcină. Astfel, o declarație făcută în ședința Parlamentului sau în cadrul unui discurs oficial va fi una în exercitarea mandatului. Dacă însă e vorba de o sărbătoare cu caracter privat sau un interviu care se referă la aspecte ce nu țin de atribuțiile funcționale, nu putem vorbi de “exercitarea mandatului”. Astfel de imunități nu contravin dreptului de acces la justiție garantat de art.6 CEDO.

Cerințele cu privire la dezmințirea informațiilor cuprinse în hotărârile și sentințele judiciare, în demersurile în scris (verbale) și depozițiile martorilor adresate organelor de urmărire penală sau instanței judecătorești, în procesele-verbale ale ședinței de judecată în procesul soluționării altei cauze, în ordonanțele organelor de urmărire penală și a celor împuternicite cu soluționarea cazurilor cu privire la contravențiile administrative, nu pot fi judecate în conformitate cu prevederile Legii cu privire la libertatea de exprimare, deoarece legislația în privința lor prevede o altă cale de atac. Orice declarații făcute în afara ședințelor de judecată sau a măsurilor de urmărire penală nu vor beneficia de această imunitate.

Cît privește categoria de relații prevăzută la lit.c) a art.8 din lege, se menționează că aceasta se referă la toate tipurile de adresări (cereri, scrisori, plîngeri etc.) către autorități pentru a examina și soluționa diferite aspecte legate de încălcarea unor drepturi și interese legitime. În acest scop este irelevant dacă scrisoarea a fost satisfăcută sau nu.

Relevante circumstanțelor prevăzute de art.8 din Legea cu privire la libertatea de exprimare sînt următoarele hotărîri CEDO pronunțate pe cauzele: *Kart c. Turciei*, hotărîrea din 03.12.2009; *Mariapori c. Finlandei*, hotărîrea din 06 iulie 2010; *Siryk c. Ucrainei*, hotărîrea din 31 martie 2011; *Șofranschi c. Moldovei*, hotărîrea din 21 decembrie 2010.

În cazul primirii unei cereri de chemare în judecată din care reiese clar că declarațiile au fost făcute în circumstanțele menționate în art.8, urmează a fi refuzată primirea cererii în temeiul art.169 alin.(1) lit.a) CPC. În cazul în care judecătorul nu este sigur dacă defăimarea a fost făcută în “exercitarea mandatului” sau în “în cadrul procedurilor judiciare”, judecătorul va pune cererea pe rol, va clarifica acest aspect ulterior și, dacă va constata că imunitatea urmează a fi aplicată, va înceta prin încheiere procesul în temeiul art.265 lit.a) CPC.

15. În sensul art.10 din Convenția Europeană, art.32 din Constituția RM și art.9 din Legea cu privire la libertatea de exprimare, persoanele particulare se bucură de un drept larg de a critica liderii politici, oficialitățile, guvernele și instituțiile statale și ele pot fi pedepsite în ordin civil sau penal în cazul în care criticile lor sunt false din punct de vedere faptologic sau sunt excesiv de ofensatoare.

Limitele criticii acceptabile în adresa personalităților publice sau a organismelor guvernamentale sunt mai largi decît ale celei în adresa persoanelor particulare, și, în general, sunt mai largi atunci cînd nu sunt criticate persoane nominalizate.

Instanțele de judecată trebuie să țină cont de faptul că, în conformitate cu art.3 și 4 din Declarația despre libertatea disputelor politice în mass-media, adoptată la 12.02.2004 la întrunirea a 872-a a Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei, precum și cu regulile minime referitor la răspunderea presei, a televiziunii, radioului și altor mijloace de informare în masă, adoptate la cea de a II-a Conferință a judecătorilor cu tematica “Justiția și mass-media”, desfășurată la Cracovia în perioada 25-26 aprilie 2005, personalitățile politice, care stăruie să-și impună opinia politică, prin însăși acest fapt își exprimă acordul de a fi supuși aprecierilor publice și criticii în mass-media.

Politicienii în mod inevitabil și conștient trebuie să accepte verificarea strictă a fiecărui cuvînt și faptă, atît din partea jurnaliștilor, cît și a marelui public, și, în consecință, trebuie să dovedească un grad mai mare de toleranță. Cerințele lor de a fi protejați prin prisma art.10 al Convenției și art.7, 10 și 11 din Legea cu privire la libertatea de exprimare, trebuie cîntărite cu interesele dezbaterii libere a chestiunilor politice (cazul *Lingens c. Austriei*, hotărîrea din 08 iulie 1986).

Limitarea în libertatea de exprimare a unui jurnalist în contextul dezbaterii unei probleme de interes public în privința unui politician, îndeosebi de rang înalt, constituie o încălcare a art.10 din Convenția Europeană pentru Drepturile Omului (Hotărîrea din 12.02.2008, cauza *Flux nr.4 c. Moldovei*).

16. Articolul 28 al Convenției Europene este unul extrem de general, iar art.10 alin.(1) din Legea cu privire la libertatea de exprimare are scopul de a detalia dreptul la respectul vieții private și de familie, specificînd clar limitele acestuia în raport cu dreptul la libertatea de exprimare.

Articolul 2 din această lege semnifică, informația despre viața privată și de familie ca orice informație, inclusiv imagine, privind viața familială, viața la domiciliu, corespondența și conținutul ei, sănătatea și defectele fizice, orientarea și viața sexuală, precum și comportamentul persoanei, în condițiile în care persoana contează, în mod rezonabil, pe intimitate.

Spre deosebire de regulile cu privire la defăimare, în cazul informațiilor despre viața privată și de familie, acestea sînt adevărate, ar putea să nu fie defăimătoare, însă confidențialitatea acestora ar putea fi dictată de interesele persoanei vizate.

Persoana nu va putea pretinde protejarea informației despre viața privată sau de familie în cazul în care aceste informații au fost răspîndite cu acordul acesteia. Acordul persoanei poate fi atît expres, cît și tacit. În cazul în care informația apare într-un loc public, iar persoana trebuia, în mod rezonabil, să cunoască acest fapt, însă nu a reacționat, acordul ei se prezumă.

Dreptul la respectul vieții private și de familie nu se extinde asupra informațiilor despre viața privată și de familie obținute în locurile publice cînd persoana nu poate conta, în mod rezonabil, pe intimitate (Hotărîrea CEDO din 24.06.2004, în cauza *Von Hannover c. Germaniei*).

La judecarea pricinilor cu privire la răspîndirea informației, instanța de judecată va examina dacă informația cade sub incidența conceptului “informații despre viața privată și de familie”, dacă nu este prezentă situația descrisă în alin.(2) art.10 din Legea cu privire la libertatea de exprimare, care a fost interesul public de a răspîndi informația și dacă interesul public de a cunoaște informația depășește interesul persoanei de a nu răspîndi informația, și numai în cazul dacă se constată că interesul persoanei de a nu răspîndi informația prevalează, răspînditorul poate fi obligat în temeiul art.10 alin.(4) din Legea cu privire la libertatea de exprimare să-și ceară scuze și să compenseze prejudiciul material și moral.

Orice informație privată poate fi divulgată dacă într-un anumit context ea este de interes public și acest interes public de a o cunoaște este clar, mai important decît interesul privat de păstrare a confidențialității respectivei informații. De exemplu: chiar și dacă SIDA este periculoasă, informația despre deținătorii acestui sindrom va fi confidențială. Totuși dacă deținătorul acestui sindrom va înlăptui acțiuni active și intenționate pentru a îmbolnăvi și alte persoane, o asemenea informație poate fi făcută publică pentru a preveni populația de pericolul persistent.

Cenzurarea corespondenței condamnatului care nu corespunde cu legislația națională constituie o încălcare a art.8 din Convenție. Restricțiile aplicate dreptului condamnatului de a avea întrevederi cu familia sa (o perioadă lungă de timp) de asemenea constituie o încălcare a art.8 din Convenție, art.10 din Legea cu privire la libertatea de exprimare, dacă Guvernul (alte autorități) n-a demonstrat necesitatea acestor restricții condamnatului (Hotărîrea CEDO din 19.06.2007, cazul *Ciorap c. Moldovei*).

17. De asemenea, art.11 din Legea cu privire la libertatea de exprimare acordă persoanelor publice și persoanelor fizice care exercită funcții publice dreptul la respectul vieții private și de familie.

Ca și în cazul defăimării, există un standard diferit de protecție a vieții private și de familie a persoanelor publice în raport cu cele private. Nu va constitui viața privată modul în care persoana ce exercită funcții publice își îndeplinește atribuțiile de serviciu. Noțiunile de “persoană publică” și “persoană care exercită funcții publice” sînt definite în art.2 din legea menționată.

Persoanele “publice” trebuie să accepte ingerințe în viața lor privată în mai mare măsură decît persoanele obișnuite și gradul accesibil de cercetare mai atentă urmează să fie cu atît mai mare cu cît figura publică în cauză și informația ce se dezvăluie sunt mai importante.

Lipsa consimțămîntului persoanei de a publica informații privind viața privată nu conduce automat la constatarea unui comportament ilegal.

Un angajat al statului nu va putea invoca viața privată, în sensul prevederilor Legii cu privire la libertatea de exprimare, pentru a interzice filmarea sa în timp ce se află într-un loc public, viața privată și de familie nu se termină la ușa domiciliului.

Se va reține că, conform art.30 din Legea cu privire la libertatea de exprimare, cauzele cu privire la apărarea vieții private și de familie se examinează în ordinea și termenele stabilite în

secțiunea 1 a Capitolului II, inclusiv procedura prealabilă, taxa de stat, asigurarea acțiunii, exonerarea responsabilității mass-media, cu excepțiile specificate în secțiunea 2 din această lege.

18. Presumția nevinovăției este un drept garantat de art.21 din Constituție, iar art.12 din Legea cu privire la libertatea de exprimare conține efectele prezumției în raport cu libertatea de exprimare, nuanțează modul în care se exercită acest drept în raport cu calitatea diferitor subiecți care abordează prin diverse declarații presupusele infracțiuni săvârșite de deținătorii dreptului la prezumția nevinovăției.

Se menționează că alin.(2) al art.12 din Legea cu privire la libertatea de exprimare impune anumite obligații și judecătorilor, la autorizarea măsurilor preventive, aceștia nu se vor putea pronunța, nici chiar în actul procesual, asupra vinovăției persoanei (a se vedea hotărîrea CEDO în cauza *Garicki c. Poloniei*, 6 februarie 2007).

Presumția nevinovăției nu împiedică investigarea jurnalistică și dreptul jurnalistului de a-și exprima opinia asupra acțiunilor ilegale stabilite. Instanțele judecătorești în cazul unei acțiuni de defăimare urmează să verifice dacă informațiile răspîndite de subiecții nominalizați în art.12 din Legea cu privire la libertatea de exprimare, în opiniile lor, conțin fapte veridice despre comiterea unei infracțiuni sau contravenții, pînă la stabilirea vinovăției persoanei printr-o hotărîre judecătorească irevocabilă, și dacă aceste opinii corespund realității.

Se atenționează instanțele că, va servi drept temei pentru admiterea acțiunii cu privire la defăimare numai în cazul cînd vor fi întrunite condițiile din art.7 alin.(2) lit.a) din Legea privind libertatea de exprimare, în caz contrar instanța urmează să respingă acțiunea (a se vedea în acest sens jurisprudența CEDO: cauza *Flux nr.6 c. Moldovei*, 29 iulie 2008; *Șofranschii c. Moldova*, 21 decembrie 2010; *Dyundin c. Rusiei*, 14 octombrie 2008).

19. Potrivit prevederilor art.14 din Legea cu privire la libertatea de exprimare, cauzele cu privire la defăimare se examinează în procedură contencioasă conform prevederilor Capitolului II, Secțiunea 1 din această lege și ale Codului de procedură civilă.

Cauzele cu privire la defăimare cînd nu este cunoscută sursa ce a răspîndit informația defăimătoare și nici autorul informației ori cînd persoana juridică ce a răspîndit informația a fost lichidată și nu este cunoscut autorul articolului ori al informației defăimătoare sau acesta a decedat se examinează conform procedurii cu privire la constatarea faptelor care au valoare juridică.

Astfel, în sensul alin.(2) al acestui articol, atunci cînd nu este cunoscută sursa ce a răspîndit informația defăimătoare și nici autorul informației (de exemplu: informația a fost difuzată prin Internet sau prin aceeași modalitate au fost expediate scrisori anonime persoanelor respective, fiind imposibilă identificarea sursei de expediție), precum și în alte cazuri prevăzute de această normă, persoana lezată în drepturile sale, numită petiționar, se va adresa instanței de judecată cu o cerere de constatare a faptului care are valoare juridică, avînd dreptul de a invoca doar constatarea faptului de lezare, nu și invocarea anumitor pretenții materiale sau de încasare a prejudiciului moral.

În aceste cazuri nu este necesară respectarea procedurii prealabile prevăzută la art.15 din Legea cu privire la libertatea de exprimare. Deși nu este expres prevăzut de lege, cererea se depune direct în instanța de judecată în termenul specificat de art.17 alin.(1) din această lege.

Se va reține că, sarcina identificării persoanei care a difuzat informația ce lezează onoarea, demnitatea și reputația profesională revine persoanei defăimate, care, în caz de necesitate, poate solicita concursul instanței de judecată. Dacă cererea de defăimare a fost depusă în procedură specială, însă pe parcursul examinării pricinii s-a reușit identificarea persoanei vinovate, instanța, în temeiul art.280 alin.(3) CPC, va scoate cererea de pe rol printr-o încheiere nesuscetibilă de recurs, explicînd dreptul petiționarului și al persoanelor interesate de a soluționa litigiul în procedură contencioasă, ținîndu-se cont de prevederile art.38 CPC și de prevederile art.280 alin.(4) CPC referitoare la taxa de stat.

Totodată, se va reține că art.39 CPC acordă reclamantului dreptul de a alege instanța de judecată la care să intenteze procesul în cazurile prevăzute de alin.(1), (2) și (3) ale acestui

articol, iar atunci cînd nu este cunoscut autorul și răspînditorul informației, potrivit art.283 CPC, cererea va fi depusă în instanța de la domiciliul sau sediul petiționarului.

La examinarea cauzelor cu privire la defăimare instanța de judecată se conduce de prevederile Codului de procedură civilă, în măsura în care Legea cu privire la libertatea de exprimare nu prevede norme procedurale speciale.

20. Se atenționează instanțele judecătorești că, procedura în acțiunile cu privire la defăimare, cu privire la apărarea vieții private și de familie în care este cunoscut pîrîtul cuprinde două faze: procedura prealabilă (art.15, 16 din Legea cu privire la libertatea de exprimare) și procedura contencioasă în fața instanței de judecată competente. Faza prealabilă este obligatorie.

Prin art.21 din Legea cu privire la libertatea de exprimare este prevăzut că judecătorii de drept comun sînt instanțele ce vor examina toate litigiile cu privire la defăimare, cu privire la apărarea vieții private și de familie.

Judecătorul restituie cererea în temeiul art.170 alin.(1) lit.b) CPC dacă reclamantul s-a adresat la o instanță care nu este competentă să judece pricina, iar dacă cererea a fost primită, instanța în temeiul art.43 alin.(2) lit.b) CPC printr-o încheiere susceptibilă cu recurs, va dispune strămutarea pricinii în instanța competentă.

21. Conform art.15 alin.(1) din Legea cu privire la libertatea de exprimare, persoana care se consideră defăimată poate solicita, prin cerere prealabilă, autorului informației și/sau persoanei juridice care a răspîndit-o rectificarea sau dezmințirea informației defăimătoare, acordarea dreptului la replică sau exprimarea scuzelor și compensarea prejudiciului cauzat. În caz de deces al persoanei defăimate, cererea prealabilă se depune de persoana interesată. Persoana interesată va putea solicita doar rectificarea sau dezmințirea informației defăimătoare, exprimarea scuzelor, precum și compensarea prejudiciului material, dar nu și a celui moral (art.20 alin.(1) lit.b) și art.23 alin.(1) din Legea cu privire la libertatea de exprimare).

Nerespectarea procedurii prealabile constituie temei de restituire a cererii de chemare în judecată (art.170 alin.(1) lit.a) CPC), iar dacă cererea a fost primită, instanța în temeiul art.267 lit.a) CPC, scoate cererea de pe rol.

Cererea prealabilă se depune în termen de 20 de zile de la data la care persoana a aflat sau trebuia să afle despre informația defăimătoare. Cererea prealabilă se examinează în termen de 5 zile de către autorul informației și, după caz, de către persoana juridică ce a răspîndit această informație.

Rectificarea sau dezmințirea informației, acordarea dreptului la replică sau exprimarea scuzelor se efectuează în termen de 15 zile de la data examinării cererii prealabile, iar dacă informația a fost răspîndită de mass-media și publicația sau emisiunea care a răspîndit această informație apare mai rar decît o dată la 15 zile, în următorul număr sau emisiune.

Totodată, se menționează că Legea cu privire la libertatea de exprimare prevede plata compensațiilor în temeiul cererii prealabile, care se efectuează în termen de 15 zile de la data examinării cererii prealabile sau într-un alt termen convenit de părți.

22. În cazul în care autorul informației sau persoana juridică care a răspîndit informația refuză să satisfacă integral sau parțial cerințele din cererea prealabilă, persoana lezată poate depune o cerere de chemare în judecată în instanța competentă în termen de 30 de zile (art.17 din Legea cu privire la libertatea de exprimare).

Acest termen curge de la:

- a) data primirii răspunsului la cererea prealabilă;
- b) data expirării termenului pentru examinarea cererii prealabile.

23. Termenul prevăzut la art.15 alin.(2) din Legea cu privire la libertatea de exprimare este un termen de prescripție, persoana fiind în drept în decurs de un an să solicite repunerea în termen. La împlinirea unui an din ziua defăimării, persoana nu poate solicita repunerea sa în termenul de depunere a cererii prealabile.

Termenul specificat la art.17 alin.(1) din această lege, la fel, este unul de prescripție și nu de decădere.

Potrivit aliniatului (3) al acestui articol, persoana poate fi repusă în termenul de prescripție dacă a omis acest termen din motive justificate și a înaintat cererea de chemare în judecată în termen de 30 de zile de la data dispariției motivelor care justifică repunerea în termen.

Termenul de 30 de zile se aplică față de fiecare capăt de cerere. Astfel, după expirarea acestui termen, cererea de chemare în judecată nu va putea fi completată cu pretenții cu privire la alte informații.

Cererea de repunere în termen poate fi formulată ca o cerere separată ori poate fi solicitată repunerea în termen prin cererea de chemare în judecată, fiind anexate probele ce dovedesc imposibilitatea îndeplinirii actului.

Chestiunea cu privire la faptul dacă motivele sînt justificate se rezolvă de către instanță în funcție de circumstanțele invocate și probele prezentate de reclamant prin emiterea unei încheieri de repunere în termen sau de respingere a cererii de repunere în termen. Încheierea judecătorească prin care este respinsă cererea de repunere în termen poate fi atacată cu recurs, iar încheierea prin care s-a făcut repunerea în termen nu se supune recursului.

24. În cazul în care cererea de chemare în judecată este depusă cu încălcarea prevederilor art.166, 167 CPC sau reclamantul nu a anexat la cerere dovezile de expediere autorului informației și/sau persoanei juridice care a răspîndit-o sau de primire de către aceștia a cererii prealabile, ori, după caz, răspunsul autorului informației și/sau persoanei juridice care a răspîndit-o sau avizul de respingere a cererii prealabile, judecătorul nu va da curs cererii și va acorda reclamantului un termen pentru înlăturarea neajunsurilor, conform procedurii stabilite la art.171 CPC.

25. Cererile cu privire la apărarea onoarei, demnității și reputației profesionale, cu privire la apărarea vieții private și de familie prin conținutul său, trebuie să corespundă dispozițiilor art.166, 167 CPC RM, art.18 și art.32 din Legea cu privire la libertatea de exprimare, acestea impunându-se cu taxă de stat în condițiile prevăzute de această lege.

Articolul 19 alin.(1) și (2) din Legea cu privire la libertatea de exprimare prevede că, pentru cererea de chemare în judecată în care se solicită dezmințirea, acordarea dreptului la replică sau exprimarea scuzelor se achită o taxă de stat în mărime de 5 unități convenționale.

Pentru pretențiile cu privire la repararea prejudiciului moral și material cauzat prin defăimare se achită o taxă de stat în mărimea prevăzută la art.3 pct.1) lit.a) din Legea taxei de stat.

Articolul 3 pct.1) lit.a) din Legea taxei de stat prevede că, pentru astfel de cereri de chemare în judecată, taxa de stat se calculează în cuantum de 3% din valoarea acțiunii sau din suma încasată, dar nu mai puțin de 150 lei și nu mai mult de 25000 lei de la persoanele fizice și nu mai puțin de 270 lei și nu mai mult de 50000 lei de la persoanele juridice.

Potrivit art.3 pct.1) lit.b) din Legea taxei de stat, o unitate convențională este egală cu 20 de lei.

Astfel, la achitarea taxei de stat se va calcula taxa de stat pentru acțiunea principală în mărime de 100 de lei, pentru acțiunea accesorie în mărime de 3% din valoarea prejudiciului material pretins, la fel, pentru recuperarea prejudiciului moral se va încasa 3% din cuantumul pretenției înaintate. Or, prejudiciul moral, pe aceste categorii de pricini, este asimilat pretențiilor cu caracter patrimonial și nu celor cu caracter nepatrimonial.

Totodată, la stabilirea cuantumului taxei de stat se va ține cont și de prevederile art.85 alin.(4), art.86 alin.(1) CPC. Aceste prevederi se vor aplica doar în baza unei cereri scrise și ținînd cont de situația materială și de probele prezentate de reclamant.

26. Persoana despre care au fost răspîndite informații ce ponegrec onoarea, demnitatea și reputația profesională, cît și informații despre viața privată și de familie deține calitatea procesuală de reclamant în cauzele din această categorie.

Potrivit art.20 din Legea cu privire la libertatea de exprimare reclamant în cauzele cu privire la defăimare poate fi:

- orice persoană fizică a cărei onoare, demnitate sau reputație profesională a fost lezată prin răspîndirea unei informații;

- în numele persoanei decedate, dacă aceasta nu a înaintat o acțiune cu privire la defăimare – persoana interesată, însă fără dreptul de a cere compensarea prejudiciului moral;
- orice persoană juridică a cărei reputație profesională a fost lezată prin răspîndirea unei informații.

În cererea de chemare în judecată urmează să fie indicat: cine, în care împrejurări, prin care acțiuni (inațiuni) și cînd i-a lezată onoarea, demnitatea, reputația profesională, dreptul la viața privată și de familie și, după caz, i-a cauzat reclamantului dauna morală; în ce concret se exprimă dauna morală (care suferințe fizice sau psihice), ce sumă concretă în bani reclamantul cere de la pîrît pentru repararea daunei morale, prin care probe se confirmă argumentele invocate de reclamant (art.117-119 CPC).

Suplimentar condițiilor generale impuse de legislația procesual civilă, Legea cu privire la libertatea de exprimare (art.18) cere reclamantului să mai indice în cererea de chemare în judecată, dacă informația îl vizează, dacă informația a fost răspîndită de pîrît, dacă informația comportă caracter defăimător, dacă informația se bazează pe fapte în esență false, dacă este sau nu persoană publică în sensul prezentei legi și dacă informația se referă la calitatea lui de persoană publică, dacă informația se referă la o chestiune de interes public, dacă a fost respectată procedura prealabilă, dacă informația defăimătoare a cauzat prejudicii morale și materiale și care este întinderea reală a acestor prejudicii, alte circumstanțe relevante pentru examinarea cauzei.

În cererea de chemare în judecată, reclamantul va indica exact relatările cu privire la fapte a căror dezmințire se solicită și textul dezmințirii sau judecățile de valoare fără substrat factologic suficient.

La cererea de chemare în judecată se va anexa: publicația ce conține informația contestată sau înregistrarea emisiunii, sau, dacă prezentarea înregistrării nu este posibilă, se va indica postul, emisiunea, data și ora difuzării; copia de pe cererea prealabilă cu dovada expedierii sau înmînării acesteia pîrîtului; răspunsul la cererea prealabilă.

Persoana interesată poate înainta o asemenea acțiune și în caz dacă în comunicare (publicație) nu sunt indicate numele de familie și denumirea concretă ale persoanelor la care se referă, însă în conținutul ei scriptic există indicii prin care se poate determina în mod indubitabil la cine se referă (de exemplu, sunt indicate funcția, gradul, locul de muncă sau acțiunile săvîrșite într-o anumită perioadă).

Instituția, întreprinderea, firma, cooperativa, comitetul sindical sau organizația, care dețin statutul de persoană juridică, pot înainta acțiune în cazul în care informațiile ce ponegrec reputația profesională sînt răspîndite în privința acestor categorii de subiecte, care dispun de statutul de persoană juridică conform legii. Asociațiile și societățile care nu au statut de persoană juridică, dar dispun de organe de conducere proprii, au dreptul să se adreseze în instanța judecătorească cu o acțiune privind apărarea onoarei, demnității și reputației profesionale (alin.(2) art.59 CPC RM).

Se atenționează instanțele de judecată că, în cazul în care informația este răspîndită prin rețeaua Internet la o sursă din cadrul rețelei înregistrată în modul stabilit de lege în calitate de sursă mass-media, în cadrul litigiilor de apărare a onoarei, demnității și reputației profesionale vor fi incidente dispozițiile Legii presei și a Legii cu privire la libertatea de exprimare.

27. La examinarea cererilor înaintate împotriva mijloacelor de informare în masă, constituite ca persoane juridice conform legii, în mod singular sau solidar cu autorii articolelor prin care s-a adus atingere onoarei, demnității și reputației profesionale, vieții private și de familie se va ține cont de faptul că, dacă mijlocul de informare în masă în care s-a publicat informația și-a încetat activitatea, pe parcursul examinării cauzei nefiind posibilă dezmințirea, exprimarea scuzelor conform art.7 alin.(4) și (5), și art.10 alin.(4) din Legea cu privire la libertatea de exprimare, instanța va obliga pîrîtul la dezmințirea informației sau exprimării scuzelor în cadrul altui mijloc de informare în masă pe contul său, iar în cazul în care pîrît este numai persoana juridică, se pot distinge două situații:

a) există succesori în drepturi (reorganizare) - caz în care succesorul va fi obligat la dezmințire pe contul său;

b) nu există succesori în drepturi (lichidare) - procesul încetează conform art.265 lit.g) CPC.

La examinarea litigiilor înaintate împotriva redacțiilor, autorului informației, redactorului, intentate conform art.7 și art.10 din Legea cu privire la libertatea de exprimare, trebuie de ținut cont de faptul că, în cazul când editarea mijlocului respectiv de informare, în care au fost răspândite informațiile, este încetată (suspendată) pe timpul examinării cauzei, instanța dispune de dreptul de a obliga pîrîtul la dezmințirea informației în alt mijloc de informare în masă pe cont propriu.

28. Orice copil, adică persoana din momentul nașterii și pînă la vîrsta de 18 ani, are dreptul la apărarea onoarei și demnității, în conformitate cu art.7 din Legea privind drepturile copilului, iar în cazurile prevăzute de lege, când copilul deține calitatea de salariat (art.46 alin.(2) și (3) CM), el dispune și de dreptul la apărarea reputației profesionale.

În conformitate cu art.79 CPC RM, în cazul răspîndirii informațiilor ponegitoare, care nu corespund realității, în privința copiilor (minorilor) sau persoanelor incapabile, acțiunile privind apărarea onoarei și demnității pot fi înaintate de către părinți, înfietori, tutori sau curatorii, care respectiv poate încredința unui avocat reprezentanța în instanța de judecată.

Legea privind drepturile copilului (art.8 alin.(3)) acordă acestuia posibilitatea de a fi audiat în cursul dezbaterilor judiciare, fie direct, dacă copilul este capabil să-și formuleze opiniile, fie printr-un reprezentat sau organ corespunzător.

29. Drepturile, libertățile și interesele legitime ale minorilor cu vîrsta între 14 și 18 ani sînt apărute în instanța judecătorească de părinți, înfietorii sau curatorii lor, cît și de avocatul lor, iar instanța este obligată să introducă în astfel de pricini atît minorii în privința cărora se solicită apărarea onoarei și demnității lor, cît și minorii care se presupune că au lezat onoarea și demnitatea altora (art.58 alin.(4) CPC).

30. Pîrît în cauzele cu privire la defăimare, poate fi persoana fizică sau juridică care a răspîndit informația, autorul informației și, după caz, persoana de la care a fost preluată informația (art.20 alin.(2) și (3) din Legea cu privire la libertatea de exprimare).

În sensul art.9 alin.(2) din Legea cu privire la libertatea de exprimare, nu se admite intentarea acțiunii cu privire la defăimare în numele statului sau al instituției statului. Această normă nu se referă la persoanele care exercită funcții publice (alin.(4) al acestui articol).

În acțiunea care conține cerința privind dezmințirea informațiilor, răspîndite în mijloacele de informare în masă, în calitate de pîrîți figurează autorul și organul de informare în masă (redacția, editura, agenția, alt organ, care realizează limitarea informației).

În cazul în care informația a fost răspîndită de către un angajat în legătură cu exercitarea obligațiilor de serviciu, în numele unității angajatoare la care acesta activează (ex: în cadrul caracteristicii de la locul de muncă), în calitate de pîrît va figura unitatea angajatoare, iar persoana fizică va putea fi atrasă în proces în calitate de intervenient accesoriu.

Dacă reclamantul înaintează acțiunea numai împotriva unuia din potențialii responsabili de răspîndire a informației, în cazul în care informația a fost răspîndită în comun de către aceștia, instanța de judecată este în drept de a atrage în proces în calitate de copîrît pe celălalt potențial responsabil numai dacă examinarea cauzei este imposibilă fără atragerea acestuia.

În urma publicării informațiilor fără semnarea lor, fără indicarea numelui autorului (de exemplu: în articolul redacțional), calitatea de pîrît, în cauză, este deținută de organul de informare în masă respectiv, care, conform art.2 din Legea presei, are statut de persoană juridică

Pentru reproducerea informațiilor ce ponegesc onoarea, demnitatea sau reputația profesională a reclamantului de către mai multe mijloace de informare în masă, la cerința reclamantului, ele pot fi atrase la participarea în cauză în calitate de copîrîți.

31. Acțiunile înaintate de către persoanele care sunt înregistrate, de organele competente, în calitate de antreprenori și legate de exercitarea de către ei a activității de antreprenariat, împotriva mijloacelor de informare în masă privind apărarea reputației profesionale în activitatea de întreprinzător și în activitatea economică sunt soluționate de către Judecătoria Comercială de

Circumscripție (art.35 lit.d) CPC în redacția Legii 29 din 06.03.2012), dar nu de instanța judecătorească de drept comun.

Litigiile privind apărarea reputației profesionale a gospodăriilor țărănești și de fermieri, precum și a persoanelor fizice autorizate de a desfășura activitate de întreprinzător, se soluționează în aceeași ordine.

Dacă părțile litigiului privind apărarea reputației profesionale sînt persoane juridice, activitatea cărora nu are legătură cu cea de antreprenariat, competența materială de soluționare a litigiului va aparține instanței de drept comun.

32. La examinarea cauzelor civile intentate conform art.7 alin.(1), art.10 alin.(1) din Legea cu privire la libertatea de exprimare, instanțele judecătorești urmează să verifice: dacă informațiile ce constituie obiect al dezmințirii au fost răspîndite, dacă ele cu adevărat ponegrec onoarea, demnitatea și reputația profesională, viața privată și de familie, dacă au fost răspîndite de către pîrît și dacă nu corespund realității.

Se menționează că, la examinarea acțiunii privind dezmințirea informațiilor care lezează onoarea, demnitatea sau reputația profesională, privind lezarea dreptului la viața privată și de familie, sarcina probațiunii revine atît reclamantului, cît și pîrîtilui.

Conform art.24 din Legea cu privire la libertatea de exprimare, reclamantul trebuie să dovedească următoarele:

- a) pîrîtul a răspîndit informația;
- b) informația îl vizează și este defăimătoare;
- c) informația constituie o relatare cu privire la fapte și este în esență falsă; sau
- d) judecata de valoare nu se bazează pe un substrat factologic suficient;
- e) existența și cuantumul prejudiciului cauzat.

Pîrîtul trebuie să dovedească următoarele:

- a) informația nu este defăimătoare și/sau nu îl vizează pe reclamant;
- b) informația constituie o judecată de valoare care se bazează pe un substrat factologic suficient;
- c) la momentul răspîndirii informației, deși a luat toate măsurile de diligență, nu putea și că prin acțiunile sale contribuie la răspîndirea relatărilor false cu privire la fapte sau a judecăților de valoare fără substrat factologic suficient;
- d) informația răspîndită este de interes public.

În cazurile ce vizează restrîngerea libertății de exprimare, refuzul pîrîtilui de a dezvălui un secret profesional sau sursa de informare nu constituie temei suficient pentru admiterea acțiunii.

Cerînd pîrîtilui să dovedească adevărul declarațiilor sale, în același timp privîndu-l de o posibilitate efectivă de a aduce probe în susținerea declarațiilor sale sau ignorînd probele prezentate fără a le da vreo apreciere, instanța prin aceasta admite o ingerință disproporțională în dreptul pîrîtilui la libertatea de exprimare (Hotărîrea CEDO din 21.12.2004, cazul *Busuioc c. Moldovei*).

33. Judecătorul sau instanța, în procedura de asigurare a probelor sau la pregătirea pricinii pentru dezbateri judiciare, la cererea părții sau a unui alt participant la proces, iar în cazurile prevăzute de lege, din oficiu, poate dispune efectuarea unei expertize, dacă în proces au apărut probleme cu privire la faptul dacă informațiile răspîndite sunt ponegritoare și aprecierea lor cere cunoștințe speciale, potrivit art.148-159 CPC RM.

34. Regulile generale cu privire la asigurarea acțiunii sînt prevăzute în art.174-182 CPC.

Potrivit art.22 alin.(1) și (2) din Legea cu privire la libertatea de exprimare, concomitent cu depunerea cererii prealabile către mass-media, în scopul prevenirii unei pagube iminente, reclamantul poate solicita instanței de judecată aplicarea măsurilor de asigurare a acțiunii. Cererea de asigurare a acțiunii prevăzută la alin.(1) se examinează la prezentarea actelor care confirmă expedierea sau înmînarea cererii prealabile.

În cazul în care, la depunerea cererii de asigurare a acțiunii instanța va constata că lipsește dovada intentării procedurii prealabile, ea va emite o încheiere de restituire a cererii de asigurare

a acțiunii cu explicarea dreptului de a depune cererea prealabilă. După înlăturarea impedimentului legal, reclamantul se poate adresa din nou cu cererea de asigurare a acțiunii.

În conformitate cu art.177 CPC, instanța urmează să examineze cererea de asigurare chiar în termen de o zi de la depunerea ei, fără înștiințarea pârītului, cu emiterea unei încheieri de aplicare a măsurii de asigurare a acțiunii sau, dacă este neîntemeiată, să emită o încheiere de respingere a cererii.

În cazul în care instanța consideră că există temeiuri suficiente și justificate de asigurare a acțiunii, la cererea reclamantului, ea poate aplica următoarele măsuri de asigurare a acțiunii:

- a) interdicția de a răspîndi informația contestată;
- b) aplicarea sechestrului pe tirajul care conține informația contestată;
- c) interdicția de a distruge înregistrările audio și video.

Aliniatul (6) al art.22 din Legea cu privire la libertatea de exprimare, instituie regula potrivit căreia măsura de asigurare a acțiunii își pierde efectele dacă persoana nu a depus cererea de chemare în judecată în termen de 30 de zile de la data primirii răspunsului la cererea prealabilă sau de la data expirării termenului pentru examinarea cererii prealabile. În aceste situații, instanța de judecată care a ordonat măsura de asigurare a acțiunii va dispune, din oficiu sau la cererea pârītului, anularea măsurii de asigurare a acțiunii.

În conformitate cu art.180 alin.(2) CPC, instanța de judecată va dispune anularea măsurii de asigurare a acțiunii în ședință de judecată, comunicînd despre acest fapt persoanelor implicate, însă neprezentarea lor nu împiedică anularea măsurii.

35. Dacă împreună cu cererea privind apărarea onoarei, demnității și reputației profesionale, vieții private și de familie, persoana a înaintat cererea privind repararea daunei materiale cauzate de răspîndirea informațiilor ponegritoare, instanța soluționează această cerință în conformitate cu art.14 și 1416 CC RM.

Conform art.17 alin.(4) din Legea cu privire la libertatea de exprimare, în cazul în care concomitent cu depunerea cererii principale, nu au fost înaintate pretenții cu privire la compensarea prejudiciilor, instanța de judecată va respinge cererea pentru compensarea prejudiciilor depusă ulterior.

Această normă stabilește obligația reclamantului de a formula toate pretențiile sale cu privire la compensarea prejudiciilor în cererea depusă în instanța de judecată. După depunerea cererii nu vor putea fi formulate pretenții noi cu privire la compensarea prejudiciului material sau moral. Astfel, dacă reclamantul a solicitat prin cerere doar compensarea prejudiciului moral, el nu va putea solicita după depunerea cererii compensarea prejudiciului material. Totuși, dacă aceste pretenții au fost formulate în cererea de chemare în judecată, ele pot fi ulterior majorate sau micșorate. Norma nu se aplică cheltuielilor legate de judecarea pricinii, care, deseori, nu pot fi cunoscute pe deplin în momentul depunerii cererii de chemare în judecată.

Astfel, dacă concomitent cu depunerea cererii principale, nu au fost înaintate pretenții cu privire la compensarea prejudiciilor, instanța de judecată va respinge cererea pentru compensarea prejudiciilor depusă ulterior ca fiind tardivă, făcînd referire la prevederile art.17 alin.(4) din Legea cu privire la libertatea de exprimare.

36. Compensarea prejudiciului moral în cazul defaimării este reparat conform hotărîrii instanței judecătorești, de către mijlocul de informare în masă, precum și de către persoanele oficiale și cetățeni în cazul vinovăției lor, în expresie bănească și în mărimea determinată de către instanța de judecată conform art.29 din Legea cu privire la libertatea de exprimare, art.16 alin.(8), 1422 și 1423 din Codul civil.

Compensația pentru prejudiciul moral se va încasa numai în favoarea reclamantului, nefiind posibilă încasarea acesteia în favoarea altei persoane desemnate de către cel îndreptățit (cesiunea de creanță).

Instanța de judecată va acorda o compensație de natură să aducă satisfacție persoanei lezate. La stabilirea cuantumului compensației pentru prejudiciul moral, acordată persoanei fizice, instanța de judecată va lua în considerație caracterul și gravitatea suferințelor fizice și psihice cauzate reclamantului, caracterul informației răspîndite, gradul de răspîndire a

informației, personalitatea reclamantului, reputația pîrîtului, gradul de vinovăție a pîrîtului, consecințele răspîndirii informației defăimătoare, starea materială a reclamantului și cea a pîrîtului, publicarea rectificării, dezmințirii sau acordarea dreptului la replică pînă la depunerea cererii de chemare în judecată și alte circumstanțe importante pentru examinarea cauzei.

Caracterul și gravitatea suferințelor fizice și psihice sînt esențiale pentru a stabili mărimea compensației morale. Astfel, reclamantul are sarcina să dovedească ce suferințe a îndurat și cît de intense au fost acestea. Deși aceste fapte nu pot fi cuantificate exact, judecătorul va lua în calcul și celelalte elemente indicate în art.29 alin.(1) din Legea cu privire la libertatea de exprimare pentru stabilirea cu exactitate a caracterului și gravității suferințelor fizice și psihice.

Instanța va lua în calcul caracterul informației răspîndite, adică cît de ofensatoare poate fi aceasta. Un alt element care urmează a fi luat în calcul este gradul de răspîndire a informației. Cu cît este mai mare cu atît este prezumția că reputația profesională și onoarea persoanei au fost afectate mai tare. Aceeași informație răspîndită în privința unei persoane cu o reputație bună ar putea cauza mai multe daune decît în raport cu o persoană cu o reputație mai puțin bună, fiind importantă în acest sens reputația reclamantului. Reputația pîrîtului este o chestiune care trebuie să fie luată în calcul. Astfel, defăimarea printr-un mijloc de informare în masă cu o sursă credibilă ar putea cauza daune mai mari decît aceeași defăimare în presa de bulevard. Pe de altă parte, defăimarea poate lipsi atunci cînd răspîndirea informației false se produce în fața unui auditoriu redus, care cunoaște foarte bine starea adevărată a lucrurilor. Instanța va lua în calcul și cît de serioase au fost omisiunile pîrîtului. Negarea cu desăvîrșire a eticii jurnalistice ar trebui să fie un criteriu de natură să sporească prejudiciul moral. În cazul în care defăimarea a avut consecințe sesizabile, cum ar fi îmbolnăvirea persoanei, acestea de asemenea ar putea spori cuantumul compensației morale. Totuși, în acest sens, reclamantul va trebui să dovedească legătura causală dintre defăimare și consecință.

Compensația morală va viza doar suferințele fizice și psihice cauzate reclamantului, nu și membrilor familiei lui, deși suferințele lui pot fi intensificate de suferințele apropiatilor săi.

Conform art.29 alin.(2), (3) și (4) din Legea cu privire la libertatea de exprimare, se acordă compensație pentru prejudiciul moral cauzat persoanei publice doar în cazul în care persoana publică a fost defăimată cu rea-credință.

Compensația pentru prejudiciul moral se acordă persoanei juridice doar dacă răspîndirea informației i-a periclitat managementul.

Nu se acordă compensație pentru prejudiciul moral cauzat prin defăimarea persoanei juridice care nu mai are denumirea avută la momentul defăimării.

[Pct.36 modificat prin [Hotărîrea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova nr.24 din 16.10.2017](#)]

37. Atît acordarea compensației, cît și refuzul integral sau parțial de a recupera prejudiciul moral trebuie să fie motivate în hotărîre.

CEDO a subliniat că, mărimea excesivă a compensației morale acordate pentru defăimare poate constitui ea însăși o problemă, chiar dacă defăimarea a avut loc. Instanțele trebuie să fie extrem de atente atunci cînd examinează conduita profesională a jurnaliștilor, or, sancțiunile exagerate ar putea să-i împiedice să-și îndeplinească funcția de informare a publicului. Instanțele judecătorești trebuie să țină cont de impactul probabil al hotărîrilor lor nu doar asupra unor situații individuale, dar și asupra mass-media în general. La stabilirea compensației trebuie să se țină cont și de salariul minim pe țară, și de salariul pîrîtului. În hotărîrea *Kasabova c. Bulgariei* din 19 aprilie 2011, o compensație morală, ce echivala cu 70 de salarii minime lunare pe țară și 35 de salarii lunare ale persoanei ce urma să le achite, a fost considerată excesivă și disproporțională în comparație cu prejudiciul cauzat reputației, precum și avînd un efect de descurajare asupra altor jurnaliști care ar dori să informeze despre chestiuni de interes public (în cazul de față, despre corupție).

38. Cerințele privind dezmințirea informației și despăgubirea pentru dauna morală urmează să fie respinse dacă instanța judecătorească a constatat că informațiile corespund realității și/sau nu sunt defăimătoare.

39. Art.23 din Legea cu privire la libertatea de exprimare prevede efectele succesiunii în drepturile procedurale care permite continuarea procesului de apărare a drepturilor lezate ale persoanei decedate de către succesorul în drepturi.

Dacă reclamantul a decedat pînă la pronunțarea hotărîrii, succesorul în drepturi nu poate succeda suferințele cauzate defunctului prin defăimare și, prin urmare, nu va putea să solicite repararea prejudiciului moral. În cazul în care decesul reclamantului are loc după pronunțarea hotărîrii, succesiunea în drepturi se va efectua doar în privința pretențiilor de compensare a prejudiciului moral admise de prima instanță, chiar dacă pretențiile date au fost admise doar în parte.

Se va reține că prezintă importanță momentul pronunțării dispozitivului hotărîrii, indiferent dacă reclamantul decedat a reușit sau nu să ia cunoștință de hotărîrea redactată.

Deci, articolul în cauză nu limitează succesiunea în drepturi în ceea ce privește prejudiciul material cauzat prin defăimare și redresarea nepecuniară (publicarea dezmințirii, acordarea dreptului la replică, exprimarea scuzelor), însă limitează doar dreptul de a succeda pretențiile cu privire la repararea prejudiciului moral.

După determinarea succesorului, acesta va putea depune o cerere privind apărarea onoarei și demnității persoanei fizice după moartea acesteia conform art.20 alin.(1) lit.b) din Legea cu privire la libertatea de exprimare.

În cazul acțiunilor susmenționate ale persoanelor juridice, raportul litigios admite succesiunea în drepturi, în orice stadiu al procesului (art.70 alin.(1) CPC).

40. În cazul admiterii acțiunii privind apărarea onoarei, demnității și reputației profesionale, privind apărarea vieții private și de familie prin prisma art.7 și art.10 din Legea cu privire la libertatea de exprimare în dispozitivul hotărîrii se indică care informații sunt recunoscute defăimătoare pentru onoarea, demnitatea sau reputația profesională, viața privată și de familie a reclamantului, precum și modul și termenul de dezmințire a lor, dreptul la replică, obligarea răspînditorului să-și ceară scuze și să compenseze prejudiciul material și moral.

În cazurile necesare, instanța judecătorească poate expune conținutul unei asemenea dezmințiri. Dacă autorul informației va refuza publicarea dezmințirii, persoana obligată să publice dezmințirea va plăti reclamantului o compensație în mărime de la 50 la 5000 de unități convenționale (art.26 alin.(4) din lege).

În cazul când există mai multe episoade de defăimare, iar conform art.15 al [Legii RM nr.64 din 23.04.2010 cu privire la libertatea de exprimare](#), prin cererea prealabilă s-a solicitat dezmințirea întregii informații defăimătoare, iar, ulterior, cerințele au fost înaintate într-o singură cerere de chemare în judecată, compensația pentru refuzul publicării dezmințirii a aceleiași persoane urmează să fie stabilit pe toate episoadele în cumul, dar nu pe fiecare episod separat, chiar și dacă acțiunea persoanei a fost una continuă.

Textul scuzelor urmează a fi prezentat de reclamant, instanța va redacta textul acestora și îl va indica în dispozitivul hotărîrii. Scuzele nu pot fi dispuse de către instanța de judecată din oficiu.

Nu se admite redactarea textului hotărîrii judecătorești sau comentarea lui de către organul de informare în masă (pîrîții în cauză), care, prin conținutul lor, contravin hotărîrii instanței de judecată. Hotărîrea instanței de judecată se consideră neexecutată dacă o asemenea redactare sau comentariu au fost admise de pîrît.

[Pct.40 completat prin [Hotărîrea Plenumului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova nr.24 din 16.10.2017](#)]

41. În cazul răspîndirii informației prin mijloace de informare în masă, instanța va obliga pîrîtul să publice în mod gratuit și în termenul stabilit de art.26 alin.(3) din Legea cu privire la libertatea de exprimare, art.16 alin.(4) CC RM în același program, la aceeași rubrică, pagină sau ciclu de emisiuni, dezmințirea informației defăimătoare.

În cazul în care un document emis de o organizație conține informații defăimătoare care lezează onoarea, demnitatea și reputația profesională, instanța de judecată o obligă să înlocuiască documentul (art.16 alin.(5) Cod civil).

Instanța nu este în drept să dispună obligarea pârîtului de a dezminți informația care n-a fost contestată de reclamant, îndeosebi în cazul formulării declarației de un jurnalist în cadrul unei probleme de interes public într-un limbaj moderat (Hotărîrea CEDO din 12.06.2007, cazul *Flux nr.3 c. Moldovei*).

42. În cazurile cînd reclamantul insistă asupra examinării litigiului în fond, chiar dacă pârîtul în conformitate cu art.7 și art.10 din Legea cu privire la libertatea de exprimare, a dezmințit prin publicare informațiile defăimătoare răspîndite, și-a exprimat scuzele, instanța de judecată adoptă o hotărîre de admitere a acțiunii, indicînd în dispozitiv că ea nu se pune în executare.

43. Se atenționează că, conform art.34 din Legea cu privire la libertatea de exprimare, cauzele aflate pe rol în instanța de judecată la data intrării în vigoare a acestei legi se vor examina conform procedurii stabilite prin prezenta lege, cu excepția art.15-18 și a art.31-33.

Persoana care nu a sesizat instanța de judecată pînă la intrarea în vigoare a Legii cu privire la libertatea de exprimare poate înainta o acțiune în judecată în ordinea prevăzută de prezenta lege. Termenul de prescripție curge din ziua intrării în vigoare a prezentei legi (art.15 și 17 din Legea cu privire la libertatea de exprimare).

44. Se abrogă [Hotărîrea Plenului CSJ nr.8 din 09.10.2006 “Cu privire la aplicarea legislației despre apărarea onoarei, demnității și reputației profesionale ale persoanelor fizice și juridice”](#) cu modificările introduse prin Hotărîrea Plenului CSJ [nr.7 din 14.11.2008](#).

**PREȘEDINTELE CURȚII
SUPREME DE JUSTIȚIE**

Mihai POALELUNGI

**Chișinău, 24 decembrie 2012.
Nr.7.**

Hotărîri explicative ale Plenului CSJ

Hotărîrea Plenului CSJ a RM din 24.12.2012, nr.7 - Cu privire la practica aplicării de către instanțele de judecată a unor prevederi ale Legii cu privire la libertatea de exprimare // *Buletinul CSJ a RM 3/4, 2013*